
 SECTIO V.

DE

ANIMAE FACULTATIBVS.

 §. 61.

Denique vero et homo, quem hactenus corpore instructum vidimus, tam quoad materiem et texturam, quam quoad vires suas vitales functionibus quibus destinatum est, perfectissime respondente, *mente* quoque, diuinae particula aerae, a natura dotatus est, quae intimo commercio corpori isti iungitur, et cultura ac exercitatione plurimas non vnius ordinis facultates prodit, itidem succincte, quatenus huius loci est, enumerandas.

§. 62.

Et quidem sensibilitas nervorum, cuius inter vires vitales mentio facta est (§. 43.), medium quasi constituit, quod impressiones stimulorum in partes quae ea praeditae

D 2

sunt,

sunt, praesertim vero in ipsa sensuum organa (de quorum functione infra speciatim differendi locus dabitur) ita in sensorialem cerebri partem propaget, ut illic ab ipsa anima percipi possint.

§. 63.

Prima itaque nominanda venit animae facultatum, et quasi in inferiore gradu posita, facultas *percipiendi*, cuius quippe ope anima impressionum in corpus et imprimis in sensuum organa factarum, conscia, et idearum compos fit.

§. 64.

Iuuat autem eam facultatem alia, eaque altioris dignitatis, *attentio*, quae animam in ideam aliquam excitatam ita dirigit, ut de ea vnice et quasi tota cogitet.

§. 65.

Conseruandis autem signis idearum quae perceptae erant, iisque denuo excitandis et quasi reuocandis, inseruit *memoria*, ea pars animi quae, ut Ciceronis verbis

verbis utar, custos est ceterarum ingenii partium.

§. 66.

Phantasia contra a) ea facultas est animi, qua non signa tantum, sed ipsas obiectorum imagines viuidissime tanquam oculis praesto obuersantes, repraesentat b).

§. 67.

a) De memoriae et phantasiae suae differentia suae analogia et affinitate diuersimode disputatum est. Hinc v. c. a classicis quibusdam psychologis utraque facultas communi imaginationis nomine latissime sumto comprehenditur, et in binas species diuiditur: memoriae scilicet quae res repraesentat quales olim animo praesentes fuerant; et facultatis fingendi tales repraesentationes excitantis quae non nisi abstrahendo formantur. Memoriam denuo in *sensitivam* (scilicet imaginationem sensu stri-ctiori), et *intellectualem* diuidunt. Fingendi vero facultatem itidem in *intellectualem* scilicet superiorem, et *phantasiam* quae leges mechanicas sequitur. cf. FEDER *Grundsätze der Logik und Metaphysik*. Goetting. 1794. p. 20.

b) „Nam si abest quod ames, praesto simulacra tamen
sunt

„Illius, et nomen dulce obuersatur ad aures.”

LUCRET.

§. 67.

Notiones autem generaliores et a sensu remotiores formandi, negotium est facultatis *abstrahendi*.

§. 68.

Relationes autem tam sensualium idearum quam notionum abstractarum inuicem confert et ponderat *iudicium*.

§. 69.

Ex ipsis vero hisce iudicii collationibus denique conclusiones formandi, nobilissimae omnium et praestantissimae facultatis est, quam *rationem* vocant c).

§. 70.

Et hae quidem mentis dotes hactenus enarratae iunctim communi appellatione facultatis cognoscendi comprehenduntur.

c) De summa hac praerogativa humanae mentis qua hominis in caetera animantia imo vero in vniuersam creationem potestas et imperium nititur, pluribus egi libro *de generis humani varietate nativa* pag. 52. ed. 3.

tur. Iam et alterius ordinis vires nominandae veniunt, quae ad facultatem appetendi, latiore sensu sumtam, attinent.

§. 71.

Cum enim multifariis stimulis internis, siue ad victum aliasque necessitates vitae comparandas, siue ad sexualem instinctum explendum, compellamur; idque eo vehementius, quo magis desiderium stimulis istis satisfaciendi, phantasiae ope inflammatur, exinde *appetitiones* proprie sic dictae nascuntur, aut si contraria ratione animus ingratarum sensationum taedio afficitur, *auerfationes*.

§. 72.

Ea denique animae facultas qua tum e pluribus, quae ipsi simul obuersantur, appetitionibus aut auerfationibus eligere, tum vero et de functionibus corporis, quae certis finibus respondeant, peragendis, pro arbitrio decernere valet, *voluntas* est.

§. 73.

Ceterum ordo quo singulas has mentis facultates recensui respondet tum ordini chronologico quo in hominis nati vitae curriculo alia post aliam se manifestat, tum vero et relationi qua aliae, quae scil. primo loco nominatae sunt brutis animantibus cum homini communes, sequentes vero huic magis minusue priuae videntur.